

NYTT LYS PÅ 9. APRIL

Hver femte offiser VALGTE FIENDEN

Side 8, 9 og 10

NS-SJOKKET

HVER FEMTE OFFISERER FIENDEN

Historiker legger fram oppsiktsvekkende studie

Over 20 prosent av Norges militære ledelse av offiserer var medlem av nazistpartiet NS etter tyskernes invasjon 9. april 1940. Halvparten av våre fremste offiserer var enten NS-folk eller kollaboratører, det vil si at de jobbet i maktovertakernes interesse.

Av OTTAR JAKOBSEN

Disse oppsiktsvekkende opplysningene vil i dag bli lagt fram under et historikermøte i Bergen, der søkelyset settes på vår egen behandling av krigshistorien. Materialet står i skarp kontrast til den offisielle krigshistorien, fortalt av våre eldre historikere.

Nå må sentrale deler av denne krigshistorien skrives om.

Opportunismens ansikt

Dr. philos. Lars Borgersrud har kalt sin forskningsrapport «Militære veivalg 1940-45, en undersøkelse av de øverste norske militære sjefers valg mellom motstand og samarbeid under okkupasjonen».

Han betegner selv rapporten som en studie av opportunismens ansikt.

Det faktum at hver femte av våre øverste offiserer enten var medlem av Nasjonal Samling (NS) 9. april 1940, eller meldte seg inn etter denne datoen, for så å melde seg ut når vinden snudde, taler for seg selv.

Den rendyrkede værhanevirksomheten var utbredt, spesielt i de nest øverste sjiktene, dokumenterer Borgersruds studie.

De eldre generalene er unnaket i positiv retning. Ingen av dem var NS-folk. Men et sjokkerende høyt antall av deres kolleger – i sjiktene like under – sviktet totalt da det gjaldt som mest.

Ukjent materiale

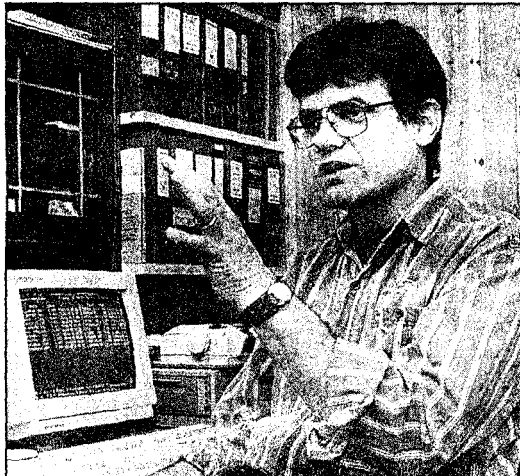
Siden 1995 har Borgersrud arbeidet med til nå ikke offentliggjort kildemateriale fra krigsdagene, deriblant granskningsrapporter utarbeidet like etter krigen. Samtlige offiserer ble gransket med tanke på reansettelse i forsvaret. Flere tidligere NS-medlemmer passerte nålovet.

I rapporten omtales Nasjonal Samling, Quislings fascistparti, som offiserenes eget.

Omfanget av NS-medlemskap etter 9. april var i denne gruppen sju ganger hyppigere enn i befolkningen for øvrig. I visse offiseresrener var hyppigheten hver fjerde offiser.

Noen av NS-offiserene gjorde hederlige karrierer seinere, og kom seg unna alle granskinger og rettergang.

Langt inn mot Hans Majestet

OPPSIKTSVEKKENDE: Dr. philos. Lars Borgersruds oppsiktsvekkende forskningsrapport vil i dag bli lagt fram under et historikermøte i Bergen, der søkelyset settes på vår egen behandling av krigshistorien.

Arkivfoto: JORN H. MOEN

Kongen befant NS-folkene seg. Kongens overadjutant, Oswald Nordlie, var identisk med Nasjonal Samlings første hirsdsjef.

Ny historie

Det har tatt historieforsker dr.philos. Lars Borgersrud nærmere tre år å komme til bunns i materialet. Funnene står i skarp kontrast til den offisielle framstillingen av så vel felttoget som framveksten av den aktive motstanden her hjemme.

Sju av atten rittmestere i kavaleriet var NS-medlemmer, og det etter 9. april 1940, 40 av 170 kapteiner i infanteriet valgte fiendens side da Norge ble hærtatt. Hele ni av generalstabens folk var NS-medlemmer, for å nevne det kanskje aller mest oppsiktsvekkende blant en rekke provoserende funn.

Som en bakgrunnsopplysning kan nevnes at Vidkun Quisling kom fra generalstaben før han satset på politikken og nazipartiet Nasjonal Samling.

Første gang

Materialet gir en ramme for å forstå noe av bakgrunnen for at det var så lett for tyskerne å ta landet.

Det har aldri tidligere blitt lagt fram en detaljert gransking av denne gruppen høyere offiserer. Gruppen som Borgersrud har tatt for seg er på 648 personer: offiserer og Norges militære nøkkelpersoner med kapteins grad og høyere, folk med faktisk kommandomyndighet. Ikke noe annet sted i befolkningen var prosenten nordmenn som valgte fiendens side så høy som nettopp her, vel å merke blant de høyere offiserene.

Når man legger til såkalte «stripete» personer, det vil si offiserer som tok jobber og utførte oppgaver i okkupasjonsinteresse, viser det oppsiktsvekkende materialet at nær halvparten av offiserene faktisk befant seg på fiendens side i begynnelsen av krigen.

Borgersrud ønsker ikke å kommentere materialet før rapporten legges fram i dag. Professorene Magne Skodvin og Ole Kristian Grimnes trekkes fram som historikere som til denne dag har fått gi videre den offisielle versjonen av hva som skjedde i landet under krigen.

Begge vil være til stede på historikermøtet i dag.

UHNØRET: Tyskerne kunne ta hovedstaden og landet uten veldig stort

NS-SJOKKET

FISER VALGTE

Til topps i forsvaret

Et av mange framstående tidligere NS-medlemmer som aldri tapte på det, var vår øverste militære leder i 1946, Halvor Hansson.

Hansson var NS-mann og sentral person i kretsen rundt Vidkun Quisling på 30-tallet. Han ble avgitt fra forsvaret til jobben som leder av NSBs militærkontor i 1937. Hans kone var kvinneleder i NS.

Generalstabssjef

Hansson ble stående som major fram til krigsutbruddet her hjemme, det militære sidesporet i NSB til tross.

Under felttoget ble han knyttet til vår øverste kommanderende general, Otto Ruge, som utnevnte Hansson til oberst og ny generalstabssjef fra 8. mai 1940. Ruge kjente til Hanssons NS-bakgrunn.

Tysk fangenskap

Halvor Hansson ble arrestert i 1941, og satt krigen ut i tysk fangenskap. Hansson ble spart for det fatale spørsmålet om når han faktisk meldte seg ut av NS, under den militære granskningen som alle offiserer ble underlagt like etter krigen. Akkurat det spørsmålet felte mange av Hanssons kolleger.

Hauge-konflikter

Hansson avanserte til generalmajor like etter freden, og ble vår faktiske forsvarssjef etter at general Otto Ruge trakk seg i protest mot den nye forsvarsministeren, Milorg-sjefen Jens Christian Hauge, i desember 1945.

Hansson kom også i konflikt med Hauge. Han endte som krigskommissær og ble pensjonist i 1951.

Ikke alle sviktet

I den oppsiktsvekkende forskningsrapporten som legges fram i dag, er det en rekke av våre fremste folk som – det enorme omfanget av NS-tilknytning i offisersgruppa til tross – kommer meget godt fra det kritiske søkelyset. De miljøene som utmerket seg på lojalt vis, er hærens og marinenes flyoffiserer samt marinenes skipsoffiserer.

tsstand 9. april 1940. Over 20 prosent av våre offiserer sto i realiteten på fiendens side. Her marsjerer tyske tropper nedover Karl Johan. Foto: NTB

– Nytt lys over krigshistorien

Våre fremste krigs- og okkupasjonshistorikere samles i Bergen i dag. Også de som har dominert historiefortellingen til i dag, som Magne Skodvin og Ole Kristian Grimnes, skal delta.

SPENT: Professor Tore Pryser er svært spent på materialet som legges fram i dag. – Et forsøk på å kaste nytt lys over okkupasjonshistorien, sier han.

Arkivfoto:
OLE C. H.
THOMASSEN

Spent Pryser

Professor Tore Pryser har ikke hatt anledning

til å studere i detalj innholdet i kollega dr.philos. Lars Borgersruds materiale, da rapporten her faktisk er genuint ny. Pryser er likevel den som vet mest om arbeidet, som han kjenner i grove trekk og rammer:

– Dette er et forsøk på å kaste nytt lys over okkupasjonstida. Den granskningen som Borgersrud har gjort, har

det ikke vært mulig å gjøre tidligere. Materialet har ikke vært tilgjengelig for forskning. Jeg er svært spent på dette, sier han.

Selv har Pryser studert det tyske Abwehr og deres agenter under krigen med norske historie-øyne. Undersøkelser av barna til folk som satt lenge i fangenskap, samt barn til motstands-

folk, legges også fram under historikertoppmøtet i Bergen.

Ny historiebok

Det samme gjelder nybrottsarbeid om barna til NS-folk og deres oppvekstforhold etter krigen.

Historiker Stein Uglevik Larsen ved Universitetet i Bergen er primus motor bak prosjektet, som totalt involverer et titall av våre fremste historikere. Alt materialet skal samles i en bok: som har arbeidstittelen «Nytt lys over okkupasjonen».

FRA NS TIL MILORG